

**Програма
міжнародного публічного симпозіуму**

**ІМПЕРІЇ, КОЛОНІЇ ТА ГОЛОД
В ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ**

**5–6 червня 2017 р.
м. Київ, вул. Хрещатик 2
Український дім (Конференц-зала)**

5 червня, понеділок

9:30–10:00 Реєстрація учасників

10:00–10:30 Відкриття

Привітання учасників симпозиуму, вступні зауваження:

Павло Полянський, державний секретар Міністерства освіти і науки України

Володимир В'ятрович, голова Українського інституту національної пам'яті

Валерій Смолій, академік, директор Інституту історії України Національної академії наук України

Френк Сисин, директор Центру Петра Яцика Канадського інституту українських студій Альбертського університету, Голова виконавчого комітету Українського науково-освітнього консорціуму вивчення Голодомору (HREC)

Наталія Федущак, директорка комунікацій Благодійного фонду «Українсько-єврейська зустріч»

10:30–11:30 Ключова доповідь.

ЛЕМКІН, ГЕНОЦИД, ПОЛІТИКА ТА ПРАКТИКА ІМПЕРІЙ

Модератори:

Роман Сербин (Канада), *Ірина Захарчук* (Україна)

Доповідач:

Даглас Ервін-Еріксон (США)

Коментатор:

Марк фон Гаген (США)

Вільна дискусія

11:30–12:00 Перерва на каву

Брифінг для медіа

12:00–13:30 Перша сесія.
КОНЦЕПТИ ГОЛОД, ІМПЕРІЇ, КОЛОНІЇ:
ОСМИСЛЕННЯ НАУКОВОЇ ТРАДИЦІЇ¹

Модератори:

Френк Сисин (Канада), *Ярослав Грицак* (Україна)

Доповідачі:

Стефан Величенко (Канада)
Колоніалізм, Голод та Україна

Майкл Хетчер (США)
Внутрішній колоніалізм, Чужа влада, та голод в Ірландії
та в Україні

Коментатор:

Олексій Баталов (Україна)

Вільна дискусія

13:30–14:30 Перерва на обід

14:30–16:00 Друга сесія.
ХІХ–ХХ СТОЛІТТЯ. ГОЛОД У БЕНГАЛІЇ, ІРЛАНДІЇ

Модератори:

Андреа Граціозі (Італія), *Ігор Гирич* (Україна)

Доповідачі:

Пітер Грей (Канада)
Оцінка відповіді британського уряду щодо ірландського голоду

Жанам Мукерджі (Канада)
Практика голоду: Держава, Суспільство та голодування у
Бенгалії у двадцятому столітті

Коментаторка:

Алла Киридон (Україна)

Вільна дискусія

---

¹ **Регламент:**
Доповідь – 20 хв.
Виступ коментатора – 7 хв.
Виступ у дискусії – 3 хв.

16:00–16:15 Перерва на каву

16:15–17:45 Третя сесія.

ГОЛОД, ГОЛОДОМОР У СТАЛІНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

Модератори:

Станіслав Кульчицький (Україна), Гвідо Гаусманн (Німеччина)

Доповідачі:

Людмила Гриневич (Україна)

Український Голодомор крізь призму імперського дискурсу

Зіабек Кабульдінов (Казахстан)

Голод у Казахстані і міграція казахів за межі республіки

Коментатори:

Володимир Тиліщак (Україна), Петро Токар (Казахстан)

Вільна дискусія

17:45–18:00 Перерва на каву

18:00–19:00 Спеціальна подія.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВИДАННЯ

«HUNGERSNÖTE IN RUSSLAND UND

IN DER SOWJETUNION 1891 – 1947» (2017)

Модератори:

Микола Зеркаль (Україна), Олег Воловина (США)

Учасники:

Гвідо Гаусманн (Німеччина)

Світлана Бобилєва (Україна)

Наталія Рубльова (Україна)

Коментатори:

Олександр Гладун (Україна), Наталія Левчук (Україна)

Вільна дискусія

6 червня, вівторок

10:00–11:30 Четверта сесія.

ГОЛОКОСТ:

УБИВСТВА ГОЛОДОМ В ГЕТТО І КОНЦТАБОРАХ

Модератори:

Микола Шитюк (Україна), Леонід Фінберг (Україна)

Доповідачі:

Кирил Феферман (Ізраїль)

Голодування і голод як фактор у німецький політиці
Голокосту

Пол Шапіро (США)

Голод у єврейських гетто Бессарабії і Трансністрії

Коментатор:

Ігор Щупак (Україна)

Вільна дискусія

11:30–11:45 Перерва на каву

11:45–13:15 П'ята сесія.

ГОЛОД

ЯК ЗБРОЯ І ЗАСІБ РОЗШИРЕННЯ

ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ

Модератори:

Костянтин Баханов (Україна), Гульнара Бекірова (Україна)

Доповідачі:

Олександр Лисенко (Україна)

Голод в окупованих містах України

Тетяна Вороніна (Швейцарія)

Герої чи жертви: голод у радянській літературі про блокаду
Ленінграда

Коментаторка:

Ірина Захарчук (Україна)

Вільна дискусія

13:15–14:15 Перерва на обід

14:15–15:15 Ключова доповідь.

СМЕРТОНОСНИЙ ГОЛОД У КИТАЇ, 1958–1962

Модератори:

Богдан Клід (Канада), Оксана Довгополова (Україна)

Доповідач:

Лусьєн Б'янко (Франція)

Коментатор:

Андреа Граціозі (Італія)

Вільна дискусія

15:15–15:30 Перерва на каву

15:30–16:30 Круглий стіл.

ПРОДОВОЛЬСТВО ЯК ЗБРОЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Модератори:

Френк Сисин (Канада), Владислав Гриневич (Україна)

Учасники:

Юрій Рубан (Україна)

Рефат Чубаров (Україна)

Андрій Куликов (Україна)

Коментаторка:

Олена Стяжкіна (Україна)

Вільна дискусія

16:30–16:45 Перерва на каву

16:45 – 17:45

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ СИМПОЗІУМУ

Модератори:

Богдан Клід (Канада), Марта Базюк (Канада)

Доповідачі:

Марк фон Гаген (США)

Людмила Гриневич (Україна)

Вільна дискусія

Закриття симпозіуму

**Program
of the International Symposium**

**EMPIRE, COLONIALISM, AND FAMINE
IN COMPARATIVE HISTORICAL
PERSPECTIVE**

**Kyiv, Ukraine, June 5–6, 2017
Ukrainian House (Conference Hall)
Khreshchatyk St, 2, Kyiv**

June 5, Monday

10:00 – 10:30 Opening

Greetings and Introductory Remarks

Pavlo Poliansky, State Secretary, Ministry of Education of Ukraine

Volodymyr Viatrovych, Director of the Ukrainian Institute of National Memory

Valeriy Smolii, Director of the Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine

Frank Sysyn, Director of the Peter Jacyk Centre for Ukrainian Historical Research, Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, and Head of Executive Committee of HREC (Canada)

Natalia Feduschak, Director of Communications, Ukrainian Jewish Encounter

10:30–11:30 Keynote Address.

Moderators:

Roman Serbyn (Canada), *Iryna Zakharchuk* (Ukraine)

Speaker:

Douglas Irvin-Erickson (USA)

Lemkin, Genocide, and Imperial Policies and Practices

Commentator:

Mark von Hagen (USA)

Open Discussion

11:30–12:00 Coffee break

Media Briefing

12:00–13:30 Session One.

CONCEPTS OF FAMINE, EMPIRE, AND COLONY¹

Moderators:

Frank Sysyn (Canada), *Yaroslav Hrytsak* (Ukraine)

Speakers:

Stephen Velychenko (Canada)
Colonialism, Famine and Ukraine

Michael Hechter (USA)
Internal Colonialism, Alien Rule and Famine in Ireland and Ukraine

Commentator:

Oleksii Batalov (Ukraine)

Open Discussion

13:30–14:30 Lunch

14:30–16:00 Session Two.

**FAMINES IN THE BRITISH EMPIRE:
THE CASES OF BENGAL AND IRELAND**

Moderators:

Andrea Graziosi (Italy), *Ihor Hyrych* (Ukraine)

Speakers:

Peter Gray (United Kingdom)
Assessing the British Government's Response to the Irish Famine

Janam Mukherjee (Canada)
Hunger Habitus: State, Society and Starvation in Twentieth Century Bengal

Commentator:

Alla Kyrydon (Ukraine)

Open Discussion

---

¹ **ORDER OF PROCEEDINGS:**
Presenter(s): 20 minutes
Commentator(s): 7 minutes
Introduction to Discussion: 3 minutes

16:00–16:15 Coffee break

16:15–17:45 Session Three.

FAMINE AND THE HOLODOMOR IN STALIN’S EMPIRE

Moderators:

Stanislav Kulchytsky (Ukraine), *Guido Hausmann* (Germany)

Speakers:

Liudmyla Hrynevych (Ukraine)

The Ukrainian Holodomor Through the Prism of Imperial Discourse

Ziabek Kabuldinov (Kazakhstan)

Famine in Kazakhstan and the Migration of Kazakhs Beyond the Boundaries of the Republic

Commentators:

Volodymyr Tylishchak (Ukraine), *Petro Tokar* (Kazakhstan)

Open Discussion

17:45–18:00 Coffee break

18:00–19:00 Special Event.

PRESENTATION OF HUNGERSNÖTE IN RUSSLAND

UND DIE SOWJETUNION 1891–1947:

REGIONALE, ETHNISCHE UND KONFESSIONELLE ASPEKTE,

ED. ALFRED EIFELD, GUIDO HAUSMANN, DIETMAR

NEUTATZ (ESSEN: KLARTEXT VERLAG, 2017)

Moderators:

Mykola Zerkal (Ukraine), *Oleh Wolowyna* (USA)

Speakers:

Guido Hausmann (Germany)

Svitlana Bobylieva (Ukraine)

Nataliia Rublova (Ukraine)

Commentators:

Oleksandr Hladun (Ukraine), *Nataliia Levchuk* (Ukraine)

Open Discussion

June 6, Tuesday

10:00–11:30 Session Four.

**THE HOLOCAUST:
MURDER BY HUNGER IN GHETTOS
AND CONCENTRATION CAMPS**

Moderators:

Mykola Shytiuk (Ukraine), *Leonid Finberg* (Ukraine)

Speakers:

Kiril Feferman (Israel)

Starvation as a Factor in Implementing the Final Solution

Paul Shapiro (USA)

Food Supply, Starvation, and Food as a Weapon in the Camps and Ghettos of Romanian-Occupied Bessarabia and Southwestern Ukraine (Transnistria), 1941–1944

Commentator:

Ihor Shchupak (Ukraine)

Open Discussion

11:30–11:45 Coffee break

11:45–13:15 Session Five

**FAMINE AS A WEAPON AND MEANS
OF EXPANDING THE LIVING SPACE OF THE THIRD REICH**

Moderators:

Kostiantyn Bakharov (Ukraine), *Hulnara Bekirova* (Ukraine)

Speakers:

Oleksandr Lysenko (Ukraine)

Famine in the Occupied Cities of Ukraine

Tatiana Voronina (Germany)

Heroes or Victims: The Famine in Soviet Literature on the Leningrad Blockade

Commentator:

Iryna Zakharchuk (Ukraine)

Open Discussion

13:15–14:15 Lunch

14:15–15:15 Keynote Address

Moderators:

Bohdan Klid (Canada), *Oksana Dovhopolova* (Ukraine)

Speaker:

Lucien Bianco (France)

The Most Murderous Famine in Human History: China, 1958–1962

Commentator:

Andrea Graziosi (Italy)

Open Discussion

15:15–15:30 Coffee break

15:30–16:30 Round Table.

FOOD AS A WEAPON IN THE CONTEMPORARY WORLD

Moderators:

Frank Sysyn (Canada), *Vladyslav Hrynevych* (Ukraine)

Participants:

Yuri Ruban (Ukraine)

Refat Chubarov (Ukraine)

Andrii Kulikov (Ukraine)

Commentator:

Olena Stiazhina (Ukraine)

Open Discussion

16:30–16:45 Coffee break

16:45–17:45 Summary Session

Moderators:

Bohdan Klid (Canada), *Marta Baziuk* (Canada)

Speakers:

Mark von Hagen (USA)

Liudmyla Hrynevych (Ukraine)

Open Discussion

Closing remarks

УЧАСНИКИ/PARTICIPANTS

Andrea Graziosi, Professor, University of Naples, President of the Italian National Agency for the Evaluation of Universities and Research (Italy), angraziosi@gmail.com

Баталов Олексій, доцент Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кандидат філософських наук (Україна), alex.bat.kharkov@gmail.com

Баханов Костянтин, доктор педагогічних наук, професор кафедри всесвітньої історії, правознавства та методики навчання історії; про-реktor з наукової роботи Бердянського державного педагогічного університету (Україна), bahanov@bdpu.org

Бекірова Гульнара, заступник голови Спеціальної комісії Курултаю з вивчення геноциду кримськотатарського народу, кандидатка політичних наук (Україна), gbek2011@gmail.com

Бобилева Світлана, професорка Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, директорка Центру українсько-німецьких наукових досліджень, кандидатка історичних наук (Україна), s-bobyleva1@ukr.net

Bohdan Klid, Director of Research, Holodomor Research and Education Consortium, Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta (Canada), bklid@ualberta.ca

Гирич Ігор, Інститут української археографії та джерелознавства НАН України, доктор історичних наук (Україна), ihor_hyrych@ukr.net

Guido Hausmann, Professur für Geschichte Ost- und Südosteuropas, mit Schwerpunkt Russland / Sowjetunion und Ukraine, Universität Regensburg (Germany), hausmann@ios-regensburg.de

Гладун Олександр, заступник директора Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, доктор економічних наук (Україна), gladun.ua@gmail.com

Грицак Ярослав, професор Українського католицького університету, співголова Німецько-української комісії істориків, доктор історичних наук (Україна), yaroslav.hrytsak@gmail.com

Гриневиц Людмила, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, директорка Українського науково-

дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), доктор історичних наук (Україна), vladomila@ukr.net

Гриневиц Владислав, провідний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Кураса НАН України, член Німецько-української комісії істориків, доктор політичних наук (Україна), milovlada@ukr.net

Douglas Irvin-Erickson, Assistant Professor and Director of the Genocide Prevention Program at George Mason University (United States), dirviner@gmu.edu

Довгополова Оксана, професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, докторка філософських наук (Україна), doaod1@gmail.com

Janam Mukherjee, Professor, Department of History, Ryerson University (Canada), janam.mukherjee@arts.ryerson.ca

Захарчук Ірина, професорка Рівненського державного гуманітарного університету, докторка філологічних наук (Україна), zaharchuk.irina@mail.ru

Зеркаль Микола, професор Інституту історії, політології та права Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, доктор історичних наук (Україна), nikolaizerkal@gmail.com

Ziabek Kabul'dinov, Director of the Center for Eurasian Research at Eurasian National University (Kazakhstan), kabulzia@rambler.ru

Киридон Алла, професор, директорка Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво», докторка історичних наук (Україна), akurydon@ukr.net

Kiril Feferman, Professor, Israel Heritage Department, Ariel University (Israel), kiriru14@gmail.com

Куликов Андрій, журналіст, громадський діяч, «Громадське радіо», ISTV (Україна), mail @ hromadskeradio.org

Кульчицький Станіслав, головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук (Україна), s_kul@ukr.net

Левчук Наталія, головний науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, докторка економічних наук (Україна), levchuk.nata@gmail.com

Лисенко Олександр, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України, член Німецько-української комісії істориків, доктор історичних наук (Україна), ukr2ww@ukr.net

Lucien Bianco, Professor Emeritus, École des Hautes Études en Sciences Sociales (France), biancosud@gmail.com

Marta Baziuk, Executive Director Holodomor Research and Education Consortium (HREC), Canadian Institute of Ukrainian Studies (Canada), hrec@ualberta.ca

Michael Hechter, Foundation Professor of Political Science at Arizona State University and Professor of Sociology at the University of Copenhagen, michael.hechter@asu.edu

Mark von Hagen, Arizona State University (United States), mark.vonhagen@asu.edu

Oleh Wolowyna, Ph. D., Research Fellow, Center for Slavic, Eurasian and Eastern European Studies, University of North Carolina at Chapel Hill (United States), olehw@aol.com

Peter Gray, Director of the Institute of Irish Studies, Queen's University Belfast (Northern Ireland), p.h.gray@qub.ac.uk

Paul Shapiro, Director of International Affairs and Director Emeritus of the Jack, Joseph, and Morton Mandel Center for Advanced Holocaust Studies, United States Holocaust Memorial Museum (United States), pshapiro@ushmm.org

Roman Serbyn, Professor Emeritus, Université du Montréal (Canada), serbyn.roman@videotron.ca

Рубан Юрій, Керівник Головного департаменту з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України (Україна), pressoffice@apu.gov.ua

Рубльова Наталія, незалежна дослідниця (Україна), nrublova@ukr.net

Stephen Velychenko, Sr. Research Fellow, Chair of Ukrainian Studies University of Toronto (Canada), velychen@chass.utoronto.ca

Стяжкіна Олена, професорка, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, докторка історичних наук (Україна), fotodonetsk@ukr.net

Tatiana Voronina, Associate Research Fellow, History Department, European University at St. Petersburg (Russia), voronina1977@gmail.com

Тилищак Володимир, заступник голови Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук (Україна), tylishak@gmail.com

Tokar Petro, Professor, Eurasian Research at Eurasian National University (Kazakhstan), petrtokear@gmail.com

Фінберг Леонід, директор Центру досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства Національного університету «Києво-Могилянська академія» (Україна), judaicacenter@ukma.kiev.ua

Frank Sysyn, Director of the Peter Jacyk Centre for Ukrainian Historical Research, Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, and Head of Executive Committee of HREC (Canada), f.sysyn@utoronto.ca

Чубаров Рефат, народний депутат України VIII скликання, голова Меджліса кримськотатарського народу (Україна), Chubarov.Refat@rada.gov.ua

Шитюк Микола, академік, керівник Інституту історії, політології та права Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, доктор історичних наук, професор (Україна) dekanatistfak@gmail.com

Шупак Ігор, директор Українського інституту вивчення Голокосту «Ткума», директор Музею «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні», член Німецько-української комісії істориків, кандидат історичних наук (Україна), garryigor@yahoo.ca